

HAVIÐ

IV.

Tað er munur á monnum, tað er tað á øllum økjum, men neyv an nakrastaðni er hesin munur so ásynligur sum millum teir, ið sjógvin rokja. Tað at hava fiski-eyðnu er ikki øllum givið.

Inntil seinast í farnu öld, og fyri ein part nakað inn í hesa var áttamannafarið álitið hjá føroyingum og miðini hjallur teirra. Hann, ið miðini fann, var eydnismaður, meðan hann, ið ikki fann tey, mangan kom aftur til lands við litlum ella ongum. Miðini mettu teir sum størsta dýrgrip og fóru vandaliga um tey. Vóru tað mið, sum aðrir ikki funnu, varð rógvið av, um bátur kom har í nánd, og yfir og miðanovn vóru ikki nevnd fyri øðrum. Hesi mið vórðu heldur ikki tráðroynd, fyri at fiskur altíð skuldi verða eftir, sum fann somu leiðir.

At forfedrar okkara hava verið skilamenn á sjónum er einki at ivast í. Umstøðurnar, teir livdu og virkaðu undir, vóru sera ringar. Áttamannafarið var sum sagt álitið, lágborðaður, opin bátur. Veðurtíðindini vóru eingi, og barometrið kom seint higar til lands. Tær trøngu figgjarligu umstøðurnar, menn tá livdu undir, gjørdur, at nógvið mátti verða lagt til. Farið mátti vera til útróðrar, tá klúgvandi var, men vit og skil mátti verða brúkt. Mangt var, sum menn høvdu at miða seg eftir, sum nógvið innaraskylgvan, stjørnuskot, veðurgarður, slim á luftini, tað innaraskylgvan, tað tað rekur móti ættini, fuglalátan á náttartíð, suð í sjónum og mangt, mangt annað.

Teirra vitan um havið var stór. Teir kendu ikki bara høvudsstreym, men eisini hvørja afturundirgerð, hvørja íðu, hvønn jaðara og hvørja snaring, hvønn boða og hvønn flúr, eisini langt burtur frá teimum leiðum, teir vanligu røðu. Tað er ógvuliga áhugavert at koma fram við landi, har menn hava rógvið við árabáti, og leggja til merkis, hvussu nógvið staðarnavn har eru — til dømis runt um alla Kalls-oyyna — hvør tangi og hvør bugur, hvør nøy, hvør gjøgv og

hvør flúrur hevur navn. Her hava menn í mótsreymi og andrøðri slitið við árinu um tangar og nes, útvekrar og deyðamóðir.

Men teirra vitan um havið rökk nógvið longur. Hvør skilamaður var nærur visindamaður á hesum øki. Teir høvdu ikki bókur at halda seg til, menn høvdu álmanakkan og kundu eftir honum rokna streym og sjóarfall, um málin ikki sást. Alt annað máttu teir sjálvir kanna, og summir gjørdur hetta verk til litar.

Áður enn føroyingar fingi slupurnar, fiskaðu teir ikki út á bankunum, men inni á vikum og firðum og út á hav. Havleiðirnar vóru frá 7—12 fjórðingar úr landi. Hesar leiðir kendu summir sum tunið uttan um husini. Kendu havbotnin frá stóðni og út á hav. Kendu hvørt mið og hvørja grynna, hvønn skalla og hvørja trom, vistu, um tað var harðbotnur, sandbotnur ella morubotnur.

At fiskur stóðast, har grynur vóru, skiltu teir væl, tí har bleiv meldurstreymur, so æti, sild og annar smáfiskur mól afturundir. Eisini var lættari hjá fiski at halda seg, meðan sjóarfallið gekk við fullari meg, aftur undir slíkum grynnum, enn har eingin skái var. Men hvi hann stóð í ovurstórum nøgdum á slottum botni á langar tíðir, var ikki líka lætt at skilja.

Á Norðhavinum er mið, sum eitur Dánialsmið. Á hesum miði var undan okkara tíð í fleiri mannaminni so nógvið fiskur, sum onga aðra staðni. Og toskur stóð ikki bert tættur niðri við botn, man langt upp í sjógvin, ja, heilt upp undir borð. Kaptajn Born sigur í frásøgn síni um fiskiroyndir á Norðhavinum, at um tað hevði borðið til at ankra skipið upp á Dánialsmið, so kundu teir fyllt tað eftir nøkrum døgum. Hann tekur soleiðis til, at tá teir onkundi við skipum sínum komu beint á Dánialsmið, at so var har so nógvið toskur, at loddidi, tá tað var komið niður um kjolin, segði ruff, ruff, tað

við siga, at tað allan vegin líka undan kjolinum og niður á botn datt tosk av toski.

Jørgen Lant sigur í bók síni »Færoerne«, sum hann skrivaði í 1790, at føroyingar trúðu, at tá so nógvið fiskur stóð á ávisum stóðum, sum nú um Dánialsmið, so kom hetta av, at har í havbotninum sprungu út keldur við heitum vatni.

Sjálvandi hava teir menn, sum hesi mið hava rógvið, hugsa um hetta, tí havið var stórt, botnurin, tað teir vistu, eins har um leið, streymurin harður, so sild og annað áti fór við sjóarfallinum framvið. Men fiskurin stóðast bert á hesum sama stað, dag um dag, viku aftaná viku alla vartiðina í fleiri mannaminni. Men so hvørt hann haðani og kom ikki aftur á Dánialsmið.

Í okkara tíð er tað annað mið á Norðhavinum, sum skilt hevur burtur, tað er Viðoyarmíðið. Í mong ár var so nógvið toskur á hesum miði, at tá bát-

ar høvdu roynt hesa leið annaðhvørt við línu ella við snøri, so søgdu teir ikki, at teir høvdu verið á Viðareidismiðinum, men um Miðið. Tað var fyri teimum, sum einki annað mið var til. Toskurin um hetta mið var eisini so stórir, at hvør fiskur var næstan sum av bankanum, og so nógvið var til, at um allur báturin, sum hesi ár røði Norðhavið, var um hesa somu leið, gjørdi tað ikki mun. Í 1927 var seinasta ár, fiskur var á Viðareidismiðinum, síðani tá hevur hann ikki verið kendur har. Aftaná hetta komu nógvið ring fiskið, men undir seinasta kríggi var nógvastadøni á Norðhavinum nógvið toskur, men á hetta mið kom hann ikki aftur.

Men summir menn vistu meir um havið enn aðrir, og hava menn hugsa nógvið um, hvi summir vóru so framúr hepnir. Í nógvið bygdam hefur tað verið so, at summir menn hava verið framúr miðamenn. At so er og hevur verið kann koma

av, at hesir menn hava havt serliga góðan hug til sjógvin, havt gott minni og lagt væl til merkis. Tá ein bátur fiskaði framúr nógvið, var stundum sagt, at miðurin hevði »drømmann«, og mangar eru søgurnar um slíkar »drømmenn«, sum søgdu monnum frá, meðan teir svóvu, hvar fiskurin stóð. Eg havi stundum høyrð menn sagt, sum hava arbeitt við uppgávum, sum hava verið ringar at loyst, at teir hava hugsað og grundað og arbeitt og farið deyðamóðir til songar uttan at funnið loysnina. Men tá teir vaknaðu næsta morgun, var gátan teimum greið, og at hetta var »undirbevistheitin«, sum hevði arbeitt, meðan teir svóvu. Eg hugsi, at eingin girnd kann vera so stór, sum veiðihugurin hjá summum monnum, so teir annaðhvørt teir vaka ella sova, bert hugsa um tosk. Tað er tí lætt hugandi, at teir so nevndu »drømmenn« hava verið nokk so veruligir.

J. Fr. Øregård.

Hvørjar eiga vit norðingar at velja?

Í 14. September fyri leygardagin 15. oktober verður døgliga skrivað um Norðoyggjar, trivið verður í tað sum hent er, meðan hetta stýri hevur sitið, eins og vist verður á, hvat komandi stýri eigur at gera.

Bergholini: Í Árnafirði og Hvanna sundi eru skaptir møguleikar fyri útbýgging, og hesir møguleikar eru skaptir við bergholgerðini, sum er

komin í lag undir hesum landstýrinum, ja, soleiðis sigur 14. Sept.

Vit Norðoyingar vita, at bergholini eru í gerð, og at tey bera møguleikar í sær, tað er eyðsæð, men at hetta landstýrið hevur fingið hesa stóru útbýgging í lag, tað vita vit einki um.

Allir Norðoyingar vita, at fyrsta uppskotið um berghol í Norðoyum, varð lagt fram av javnaðartingmanninum Richard Jacobsen, men málið vann ongar sómur undir til stýrinum, sum sat fram til 1958.

Somuleiðis vita vit, at seinasta landstýrið, sum øll fyra árinu hevði almikið at takast við, fyrireikaði bergholgerð í Norðoyum. Og vit vita, at táverandi løgmaður, P. M. Dam, og við honum Jóhan Nielsen, fólkatingsmaður, tóku upp samráðingar við ríkisstýrið at útvega pening til bergholið og aðrar stórra vegagerðir. Úrslitið varð: 60 MILJÓNA GRUNNURIN!

Í 14. september fyri 13. november 1965 stendur: SOLEIÐIS BÓR IHALDSFLOKKARNIR SEG AT VIÐ 60 MILJÓNAGRUNNUM. TÍÐVELDISFLOKKURIN VAR, OG ER IMÓTI HONUM.

Samantikið koma vit til tað úrslit, at 60 miljónagrunnurin hevur gjørt bergholgerðina møgulega, at bergholini hava skapt møguleikar fyri útbýgging í Árnafirði, Hvanna-sundi og eystan Múla. Og hendan 60 miljóna grunnur vóru javnaðarmenn um at fáa til landið, meðan tíðveldismenn sambært 14. sept. vóru imóti.

El-útbýggingin: Dagblaðið roynir nú at billa inn í okkum norðoyingar, at el-útbýggingin í Norðoyum er byrjað undir hesum landstýrinum. Men vit norðoyingar vita, og tað kann til eina og hvørja tíð prógvast, at SEV longu var byrjað arbeidd eystan fyri Múla, áðrenn seinasta val.

Kallsøyarvegurin: Uppskot um veg imillum Húsar og Mikladal, er í hesum valseiði lagt á ting av javnaðarmanninum Poul J. Olsen. Undir viðgerðini greiddi løgmaður frá, at

ein slíkur vegur kom at kosta fleiri miljónir, so menn aftraðu seg við at fremja hetta mál. Úrslitið varð, at málið fall.

At gera veg norður til Mikladals, so at menn har á plássinum betur kunnu sleppa av við sína framleiðslu, og fyri at fólk betur kunna koma til og frá bygðini, tað hildu sjálfstýrisgarnarnir seg ikki hava að til. Men at seta pening av til yvirtøkur, tað hava teir ráð til, at fremja sjálfstýri og møgulega loysing, tað hava teir ráð til.

Fara norðoyingar at velja slíkar menn, og fara norðoyingar at velja yvirtøkur, sjálfstýri og loysing fram um vegasamband, elektrisitet og aðrar útbýggingar, sum eru livsneyðugar fyri okkum?

Nei, vit taka undir við javnaðarmonnum, tá teir siga, AT Í FØROYUM SKULU FØROYINGAR LIVJA, vit velja vegasamband, elektrisitet og aðrar livsneyðugar útbýggingar fram um yvirtøkur. TÍ VELJA VIT JAVNAÐARFLOKKIN TANN 8. NOVEMBER

KROSS VIÐ LISTA C

Norðoyingar.

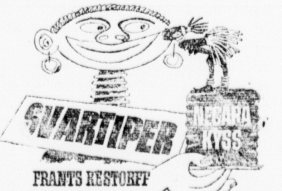
Trapholt sùreplir

Ár eftir ár hava vit sent ørgrynna av kossum (10 kg) úrvald etingarsùrepli til privatfólk í Føroyum, sum duga at meta veruliga fina frukt, sum aldri er sprøytad við eitri.

Biðið um brochuru.

TRAPPERGAARDENS

ÆBLEHAVER
KOLDING

Skála skipasmiðja & handilsvirki

SKÁLA

Telefon Runavík 7260

Stálskipasmið

Sleipistøð
Skipasmiðja
Mekaniskur verkstaður
Elektriskur installatiónir
Skipstúgerð
Fiskaútflutningur
Sildaútflutningur
Frystivirki
Matvørubúð
Klædnabúð
Kol

Nýmótans fiskavirki við kuldagoymslun

